

Diagnosi del Pla de drets humans de Catalunya

Drets lingüístics

Eva Pons

Índex

1. Formulació del dret	2
1.1. Reconeixement jurídic internacional del dret i anàlisi de dret comparat	2
1.1.1. Instruments jurídicament vinculants	2
1.1.2. Instruments o documents no vinculants	4
1.1.3. Dret comparat	5
1.2. Reconeixement jurídic intern del dret	6
2. Identificació de les entitats, col·lectius o moviments socials que han treballat sobre aquest dret a casa nostra	7
3. Estat actual del reconeixement i de la implementació d'aquest dret a Catalunya	8
3.1. Elements de compliment efectiu del dret a Catalunya	8
3.2. Mancances detectades i graus d'incompliment	10
3.2.1. Unió Europea	10
3.2.2. Estat espanyol.....	11
3.2.3. Catalunya	13
4. Mesures proposades per tal d'assolir l'efectivitat del dret	15
5. Recomanacions per tal de fer un seguiment sobre l'acompliment de les mesures proposades	16

Drets lingüístics. Dret de tota **persona i comunitat** a conèixer, viure, preservar i desenvolupar la seva **identitat cultural**, incloent-hi la seva identitat lingüística, en un marc de **convivència i diàleg intercultural**.

1. Formulació del dret

1.1. Reconeixement jurídic internacional del dret i anàlisi de dret comparat

Des dels anys '90 del segle XX creix la positivització dels drets lingüístics en l'àmbit internacional, tant en instruments sobre drets humans -inclosa la protecció de les minories- com en d'altres relatius a la protecció de la diversitat lingüística, des d'una perspectiva prevalentment cultural.

Amb tot, es pot afirmar que aquest reconeixement internacional no té avui per avui –si és que la pot assolir en un futur- capacitat suficient per a determinar l'estatus jurídic i els usos de les llengües en presència en un context estatal o subestatal determinat. La raó principal és que des d'aquest pla internacional de reconeixement no es precisa com s'articula la dimensió col·lectiva dels drets lingüístics, qüestió que resta subjecta als factors polítics, històrics, demogràfics o culturals que determinen el règim lingüístic vigent en un context estatal o ens subestatal concret.

Aquest caràcter “contingent” dels drets lingüístics –qüestió distinta d'afirmar que no cal regular-los, tenint en compte que la llengua és, d'entrada, un element imprescindible per al compliment de les funcions pròpies d'un estat o subestat- destaca la importància de les opcions polítiques dels poders públics (és a dir, de la política lingüística), quan dues o més llengües cohabituen en un mateix espai, per tal d'arbitrar les demandes competitives quant als recursos materials i simbòlics. En el marc d'anàlisi propi d'aquest informe, la qüestió és encara més complexa atès que sovint es constata que aquestes opcions polítiques –plasmades en decisions normatives o judicials- no són coincidents si ens situem en l'espai *estatal* o bé en l'espai *autonòmic*, d'on deriva un cert caràcter conflictiu de la qüestió.

En tant que aproximació complementària de l'anterior, i que cal considerar especialment rellevant en el marc del present informe, des de l'àmbit internacional es formulen certs estàndards orientats a protegir i preservar la identitat i la diversitat cultural i/o lingüística, tant en termes individuals, com en termes col·lectius (especialment, pel que fa a la protecció de les minories lingüístiques o nacionals, si bé tampoc no existeix una conceptualització clara d'aquestes darreres).

Quant a les fonts de reconeixement dels drets lingüístics i culturals, escau distingir els **instruments jurídicament vinculants i no vinculants**:

1.1.1. Instruments jurídicament vinculants

En el marc de l'ONU i la UNESCO es reconeix bàsicament la dimensió lingüística dels drets humans

- *Pacte de drets civils i polític* (1996): inclou drets humans amb contingut lingüístic explícit (art. 2.1 i 26 no discriminació per raó de llengua -també en art. 2.2 PIDESC-; art. 9.2 dret a ser informat de l'acusació en llengua comprensible; 14.3 dret a interpretar davant tribunals; 27 protecció dels drets a l'ús de la llengua dels membres de

les minories); i drets humans amb contingut lingüístic implícit (17 dret a la vida privada; art. 19 llibertat d'expressió i 24.2 dret al nom).

- *Convenció relativa a la lluita contra les discriminacions en l'esfera de l'ensenyament* (1960) : art. 1 definició; 2.d sobre sistemes o establiments separats per raons idiomàtiques; 30 dret a crear escoles per minories nacionals.
- *Convenció sobre el drets dels infants* (1989) : art. 2.1 definició; 7 dret al nom; 29 educació ha d'inculcar respecte per la identitat, cultura i llengua de l'infant, 30 creació d'escoles per membres de les minories.
- *Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació racial* (1965) : empara la prohibició de discriminació per raons idiomàtiques
- *Convenció sobre la protecció i la promoció de la diversitat de les expressions culturals* (2005) : fonamentalment, l'art. 6.b mesures de les autoritats públiques per preservar les manifestacions culturals pròpies i, en particular, per a garantir la presència d'una llengua determinada en les activitats, béns i serveis culturals.

Dins del Consell d'Europa, i pel que fa a l'àmbit regional europeu, trobem un reconeixement reforçat dels drets lingüístics i la protecció de la diversitat lingüística:

- *Conveni Europeu de Drets Humans* (1950): art. 14 no discriminació per motius idiomàtics; arts. 5 i 6 detenció preventiva i idioma de l'acusació i dret a intèrpret davant tribunal; 8 vida privada; Protocol 12 sobre no discriminació, en vigor des de 2005.
- [Carta Europea per a les llengües regionals o minoritàries](#) (1992): la ratificació del Regne d'Espanya (BOE), en allò que afecta el català i l'aranès/occità a Catalunya, inclou la ratificació obligatòria de la Part II (Art. 7, relatiu a "Objectius i principis") i seixanta-nou apartats de la Part III (Arts. 8 a 14), que .
- [Conveni-marc per a la protecció de les minories nacionals 1995](#) : si bé el Regne d'Espanya rebutja que sigui aplicable al català -només reconeix en l'àmbit del CMPMN la minoria romaní-, inclou referències en l'art. 10, sobre el dret a l'ús de la llengua de la minoria en l'esfera pública i amb les relacions amb les autoritats; 11 dret al nom i ús en informacions públiques i toponímia; 13 creació d'escoles per la minoria; 14 dret del membre de la minoria a aprendre la seva llengua.

En el marc de la Unió Europea, el dret europeu reconeix drets lingüístics vinculats al règim lingüístic de les seves institucions i òrgans, i també des de la perspectiva cultural i de protecció dels drets fonamentals pel que fa a la protecció de la diversitat lingüística i cultural:

- *Tractat sobre la Unió* (consolidat 2010): art. 2 no discriminació i drets de les persones pertanyents a minories; 3.3 respecte de la diversitat cultural i lingüística; 55 llengües dels tractats i possibilitat de traducció del tractat a altres llengües oficials dins els estats membres.
- *Carta de drets fonamentals de la Unió Europea* (2000): art. 21 prohibició de

discriminació per raó de llengua, 22 respecte de la diversitat lingüística.

- *Tractat de funcionament de la Unió Europea* (consolidat 2010): art. 20.2.d dret dels ciutadans de formular peticions i adreçar-se a les institucions i organismes consultius en les llengües oficials de la UE i obtenir-ne una resposta; 24 dret d'ús i resposta escrita davant institucions i organismes; 165.2 dimensió europea de l'ensenyament i aprenentatge de llengües.
- [Reglament del Consell 1/1958, de 15 d'abril, que fixa el règim lingüístic de la Comunitat Econòmica Europea](#) : incorpora les modificacions successives per adhesions de nous estats (amb peculiaritats per al [maltès](#)) o la incorporació de la [llengua irlandesa](#) i la [progressivitat](#) del seu estatus. Inclou l'espanyol, però no el català ni l'aranès.

1.1.2. També cal fer esment dels **instruments o documents no vinculants**, d'àmbit internacional o europeu, que fixen una doctrina i directrius per als estats i ens subestats, entre els quals destaquen:

- *Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques* (1992, Resolució de l'Assemblea de l'ONU 47/135, de 18 de desembre de 1992)
- [Recomanacions d'Oslo relatives als drets lingüístics de les minories nacionals](#) (1998, OSCE).
- [Recomanacions de l'Haia sobre els drets educatius de les minories nacionals](#) (1996, OSCE)
- [Conclusions del Consell de Ministres d'Afers Generals i Relacions Exteriors, reunit a Luxemburg el dia 13 de juny de 2005](#), com a marc dels acords del Regne d'Espanya amb el Comitè de les Regions de 2005; el Consell, la Comissió, el Defensor del Poble Europeu, el Comitè Econòmic i Social Europeu de 2006, i el Tribunal de Luxemburg 2009 per tal de permetre certs usos de la llengua catalana en aquestes institucions o òrgans
- Resolucions del Consell de la UE i informes i plans d'acció de la Comissió sobre l'aprenentatge de llengües i la diversitat lingüística, entre d'altres: Resolució del Consell UE [de 21 novembre de 2008](#) relativa a l'estratègia europea a favor del multilingüisme i Conclusió del Consell de [20 de maig de 2014](#) sobre multilingüisme i desenvolupament de les competències lingüístiques; Comunicació de la Comissió al Parlament Europeu, al Consell, al Comitè Econòmic i Social Europeu i al Comitè de les Regions de [20 de novembre de 2012](#) sobre el nou concepte d'educació i la importància de les llengües en relació amb els objectius del Marc Estratègic; Informe del Parlament Europeu ['Minority languages and Education: Best Practices and Pitfalls'](#), 15 de febrer de 2017.
- Resolucions del Parlament Europeu sobre la protecció i la difusió de les llengües regionals o menys difoses, entre els més recents:

[Resolució del Parlament Europeu amb recomanacions destinades a la Comissió](#)

[sobre les llengües europees regionals i menys difoses- les llengües de les minories a la Unió Europea en el context de l'ampliació i la diversitat cultural \(2003/2057\(INI\)\)](#);

[Resolució del Parlament Europeu, d'11 de setembre de 2013, sobre les llengües europees amenaçades de desaparició i la diversitat lingüística a la Unió Europea \(2013/2007\(INI\)\)](#)

- [Resolució del Parlament Europeu de 23 de novembre de 2016 sobre les llengües de signes i els intèrprets professionals de llengua de signes.](#)
- [Resolució del Parlament Europeu sobre la igualtat de les llengües en l'era digital d'11 de setembre de 2018](#), basada en l'Estudi del Parlament Europeu '[Language Equality in the Digital Era. Towards a Human Language Project](#)', de 24 de març de 2017 (Comissió de Cultura i Educació)

1.1.3. Pel que fa al **dret comparat**, escau citar la base de dades més completa de la Universitat de Laval, que inclou informació juridicolingüística de tots els països del món: http://www.axl.cefan.ulaval.ca/Langues/accés_languesmonde.htm

Per a una anàlisi de la legislació lingüística en nou països o democràcies occidentals, es pot consultar : Eva Pons, *L'oficialitat lingüística. Declaracions constitucionals i implicacions jurídiques i pràctiques*, Departament de Cultura, http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/btpl/arxiu/14_Oficialitat_linguistica.pdf

Contextualitzat per aquesta anàlisi, el model de reconeixement dels drets lingüístics a l'Estat espanyol i Catalunya es pot caracteritzar a partir dels elements següents:

- Presència d'una única llengua oficial de l'Estat (a diferència d'estats com Suïssa, Bèlgica, Finlàndia o Malta), l'oficialitat de la qual es projecta a més sobre tot el territori estatal.
- Estatut d'oficialitat territorialitzada de la llengua catalana i de l'occità (similar al Regne Unit o Itàlia), que és regulat a través dels estatuts d'autonomia, que són formalment normes estatals (a diferència de les constitucions cantonals de Suïssa o de l'atribució de la regulació lingüística a les comunitats –excepte pel que fa a la justícia- en el cas de Bèlgica).
- Distribució de competències per regular les llengües vinculada a les competències sectorials, en un sistema de repartiment caracteritzat per la manca real d'àmbits d'exclusivitat autonòmica, que permet a l'Estat condicionar les polítiques lingüístiques en pràcticament tots els àmbits.
- Pràctica absència de reconeixement i ús de la llengua catalana en i per les institucions generals de l'Estat (a diferència dels primers models esmentats).
- Fragmentació politicoadministrativa de l'àrea de parla catalana, i caràcter variable i inestable de les relacions de col·laboració entre les comunitats autònomes on el català té un reconeixement legal.

- Projectió exterior de la llengua catalana a través d'organismes propis i amb un suport molt residual de de l'Estat.
- Manca d'oficialitat de la llengua catalana en les institucions de la Unió Europea, amb impacte negatiu sobre l'oficialitat interna.
- Conflictivitat juridicopolítica mantinguda al llarg del temps, si bé amb intensitat diversa, al voltant del model d'oficialitat lingüística vigent a Catalunya.
- Manca d'estatuts de les llengües estrangeres, si bé aquestes són considerades normativament en l'àmbit de l'ensenyament (anglès, bàsicament) o d'altres, com el socioeconòmic (referències a 'llengua habitual en l'àmbit financer' o 'llengua comprensible')

1.2. Reconeixement jurídic intern del dret

El reconeixement dels drets lingüístics a Catalunya deriva de normes de diferent rang, aprovades per l'Estat o la comunitat autònoma:

- Constitució Espanyola: Art. 3 principis del règim lingüístic; 20.3 presència grups lingüístic en mitjans de comunicació, i Disposició final sobre publicació del text.
- Estatut d'Autonomia de Catalunya : Arts. 6 principis del règim lingüístic; 11 Aran; 12 col·laboració amb d'altres territoris de parla catalana; 32 a 36 drets i deures lingüístics; 50 principi rector; 102 justícia, i 147 notaris.
- Llei 1/1998, d'1 de gener, de política lingüística
- Lleis sectorials aprovades pel Parlament de Catalunya:
 - Llei 12/2009, de 10 de juliol d'educació de Catalunya
 - Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya (STC 86/2017, de 4 de juliol)
 - Llei 20/2010, de 7 de juliol, del cinema (STC 89/2017, de 4 de juliol)
 - Llei 22/2010, de 20 de juliol, del codi de consum (STC 88/2017, de 4 de juliol)
 - Llei 10/2010, de 10 de maig, d'acollida de les persones immigrades i retornades a Catalunya (STC 87/2017, de 4 de juliol)
 - Llei 17/2010, de 3 de juny, de la llengua de signes catalana
 - Llei 35/2010, d'1 d'octubre, de l'occità, aranès a l'Aran (STC 11/2018, de 8 de febrer) i Llei 1/2015, de 5 de febrer, del règim especial d'Aran
- Lleis sectorials de caràcter estatal:
 - Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial
 - Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques
 - Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació

- Llei 19/2015, de 13 de juliol, de mesures de reforma administrativa en l'àmbit de l'Administració de Justícia i del Registre Civil (disposició final 7a).
- Llei 27/2007, de 23 d'octubre, per la qual es reconeixen les llengües de signes espanyoles i es regulen els mitjans de suport a la comunicació oral de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues i

Altres normatives sectorials de l'Estat i de Catalunya es troben recollides a:

http://llengua.gencat.cat/ca/serveis/legislacio_i_drets_linguistics/recull_de_normativa_legal_sobre_la_llengua_a_catalunya/

2. Identificació de les entitats, col·lectius o moviments socials que han treballat sobre aquest dret a casa nostra

Pel que fa a la promoció i defensa dels drets lingüístics, en relació amb les tres llengües oficials:

- Direcció General de Política Lingüística: <http://llengua.gencat.cat/ca/inici>
- Institut d'Estudis Catalans: <https://www.iec.cat/activitats/entrada.asp>
- Òmnium Cultural: <http://www.omnium.cat>
- Plataforma per la llengua : <https://www.plataforma-llengua.cat/>
- Associació Centre Català del PEN Club: <https://www.pencatala.cat/>
- Federació d'Organitzacions per la Llengua Catalana (FOLC)
- Consell dels Il·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya: <http://www.cicac.cat/arees/llengua/>
- Fundació Catalunya Fons: <https://www.fundaciocatalunya.cat/>
- Convivència Cívica Catalana: <http://convivenciavicacatalana.blogspot.com/>
- Asociación por la Tolerancia: <http://www.tolerancia.org/>
- Institut d'Estudis Aranèsis : www.institutestudisaranesi.cat/
- Associació Cercle d'Agermanament Occitano-català (CAOC): <http://caoc.cat/>

Pel que fa als drets lingüístics relatius a la llengua catalana en altres territoris distints del Principat:

- Acadèmia Valenciana de la Llengua
- Escola Valenciana
- Acció Cultural del País Valencià

- Obra Cultural Balear
- Institut Baleàric de Cultura
- Centre de la Cultura Catalana d'Andorra
- Associació d'Amics de la Bressola
- Xarxa Vives d'Universitats
- Consulta Cívica per les Polítiques Lingüístiques del Català de l'Alguer

Quant a la dimensió internacional dels drets lingüístics:

- Linguapax : <http://www.linguapax.org/catala>
- Centre Internacional Escarré per les Minories Ètniques i les Nacions (CIEMEN): <http://www.ciemen.cat/>
- UnescoCat- Centre UNESCO de Catalunya

Existeix un [Cens d'entitats de foment de la llengua catalana](#) (Ordre CLT 59/2012, de 22 de febrer)

3. Estat actual del reconeixement i de la implementació d'aquest dret a Catalunya

3.1. Elements de compliment efectiu del dret a Catalunya

En el pla de la **legislació**, són elements que contribueixen al compliment efectiu dels drets lingüístics a Catalunya:

- a) La regulació àmplia en l'Estatut d'autonomia –norma institucional bàsica de Catalunya– dels drets i deures lingüístics dels ciutadans i de les obligacions correlatives dels poders públics (articles 6 –relacionats amb 11 i 12, relatius a la identitat lingüística de l'Aran- i articles 32 a 36, dins del capítol III del títol I de l'EAC de 2006), en relació amb les llengües oficials en presència: el català, el castellà i l'aranès.
- b) El reconeixement previ dels drets lingüístics dins la legislació lingüística general de Catalunya (LPL 1998, i anteriorment en la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística), que mostra un caràcter dinàmic i s'ha adaptat a l'evolució del coneixement social de la llengua i a les necessitats noves de la política lingüística en diversos àmbits de la vida econòmica i social.
- c) El desplegament normatiu sectorial, mitjançant normes aprovades pel Parlament i el Govern de Catalunya (especialment, a partir de l'EAC de 2006), que regulen les condicions d'exercici dels drets lingüístics i tracten de garantir-los en diversos àmbits subjectes a la competència de la Generalitat, es especial: l'educatiu (preuniversitari i universitari), les administracions, els mitjans audiovisuals i el cinema, el consum, la funció pública, l'acollida de la immigració, etc.
- d) L'establiment d'una política legal de quotes lingüístiques en els mitjans de comunicació audiovisual (i el cinema), amb la creació del Consell de l'Audiovisual de Catalunya com a autoritat reguladora que en supervisa el compliment.

e) El desplegament legal recent de l'oficialitat de l'occità/aranès, que supera l'ambigüitat prèvia quant al règim lingüístic d'aplicació a aquesta llengua.

f) L'amplitud dels compromisos formals assumits pel Regne d'Espanya en el marc de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries (molt superior al mínim de 35 paràgrafs o apartats de la Part III), en relació amb el català i l'aranès.

g) Les previsions formals de garantia de certs drets lingüístics en la legislació estatal.

Quant al disseny i implementació de les **polítiques públiques**, escau destacar com a elements positius:

a) L'existència i continuïtat de la tasca desplegada pels organismes públics de la Generalitat amb funcions assignades de disseny i aplicació de les polítiques lingüístiques:

- [Direcció General de Política Lingüística](#): funcions recollides en el arts. 68 a 76 del Decret 304/2011, de 29 de març de reestructuració del Departament de Cultura, al qual remet el Decret 142/2017, de 19 de setembre)
- [Consorci per a la Normalització Lingüística](#): cursos de català i funcions d'acolliment lingüístic, amb accions específiques adreçades als parlants de llengües d'origen xinès, romanès, àrab, amazic i urdú.
- [Institut Ramon Llull](#): projecció internacional de la llengua i la cultura catalanes
- [Agència Catalana del Consum](#): rep i investiga denúncies sobre l'incompliment de la legislació lingüística en aquest àmbit.

b) La presència d'òrgans amb funcions de disseny i implementació de polítiques lingüístiques en les administracions locals o en d'altres institucions o corporacions públiques, entre d'altres:

- Serveis lingüístics dels ajuntaments
- Serveis lingüístics de les universitats públiques, amb el suport de la [Xarxa Vives](#)
- Servei de llengua del [CICAC](#): recursos per a l'ús del català en l'àmbit de la justícia

c) El disseny i implementació de les polítiques lingüístiques de l'àmbit escolar orientades a garantir la competència bilingüe (o trilingüe a l'Aran), en les llengües oficials, en finalitzar l'ensenyament obligatori a Catalunya, a més del coneixement de llengües estrangeres, i que inclouen els projectes interculturals i plurilingües a l'escola:

- [Servei de plurilingüisme del Departament d'Ensenyament](#)
- Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme, Departament d'Ensenyament (2018) [El Model lingüístic del sistema educatiu de Catalunya: l'aprenentatge i l'ús de les llengües en un context educatiu multilingüe i multicultural](#)

d) L'exigència generalitzada del coneixement del català i el castellà –amb només excepcions aïllades- en l'accés als llocs de treball públics de dependència de la Generalitat o dels ens locals, que és facilitada per un sistema públic de certificació del nivell de coneixement de les llengües oficials, que en permet l'acreditació d'acord amb el Marc europeu comú de referència per a les llengües (MECR) del Consell d'Europa

- DGPL, [Informe de política lingüística 2016](#)

e) Existència d'estructures públiques dotades de competències per a tractar la dimensió lingüística de la immigració i d'instruments pedagògics per facilitar l'accés al coneixement de les llengües oficials de la població immigrada:

- [Servei de primera acollida de la Generalitat](#)
- [Xarxa d'acollida i acompanyament per a persones immigrades de l'Ajuntament de Barcelona](#)
- DGPL, [Informe de política lingüística 2016](#)

f) Sistema de mitjans públics i privats de televisió i ràdio en català, amb unes audiències i una capacitat de penetració social significativa (tot i que més alta en els mitjans radiofònics que en els televisius), i que vehiculen la diversitat lingüística i cultural davant l'oferta dels mitjans públics i privats de dependència estatal, majoritàriament o única –en el cas dels privats- en castellà.

- Consell de l'Audiovisual de Catalunya: aplica la [Instrucció general del CAC sobre la presència de la llengua i la cultura catalanes i de l'aranès en els mitjans de comunicació audiovisual](#) (modificada puntualment [l'any 2018](#)).

g) Continuitat i renovació de les polítiques de foment i suport a l'ús de la llengua catalana en l'àmbit de l'Administració de justícia per part del Departament de Justícia

- [Equips de normalització lingüística en l'àmbit judicial](#)

h) Suport públic al teixit associatiu d'organitzacions dedicades a conscienciar i promoure el respecte per la diversitat lingüística (veure les esmentades en l'**apartat 2 de** l'informe) o d'altres que treballen en àmbits relacionats amb la preservació i el desenvolupament de la identitat cultural i lingüística i el foment de la convivència i el diàleg intercultural.

- DGPL, [Informe de política lingüística 2016](#)

i) Suport públic als estudis lingüístics, sociolingüístics i de dret lingüístic, desenvolupats en el marc de les universitats (CUSC de la UB) o bé vinculats a d'altres institucions : Institut d'Estudis Catalans (Secció filològica, CRUSCAT); Escola d'Administració Pública de Catalunya (*Revista de Llengua i Dret*:www.rld.cat/), etc.

j) Polítiques de suport a la llengua de signes catalana: Consell Social de la Llengua de Signes Catalana

3.2. Mancances detectades i graus d'incompliment

Pel que fa a les mancances detectades o els possibles graus d'incompliment dels drets lingüístics recollits pel marc jurídic d'aplicació, escau distingir-los en funció d'on s'origina aquesta mancança o incompliment:

3.2.1. Unió Europea

a) Com és sabut, el model europeu d'integració econòmica i política té com a finalitat principal afavorir la lliure circulació dels factors de producció (fonamentalment mitjançant normatives europees liberalitzadores dels diversos sectors socioeconòmics). En relació amb aquesta finalitat, la qual els drets lingüístics tendeixen a veure's com a restriccions o

obstacles per al bon funcionament del mercat únic. Per tant, les polítiques de protecció i foment de les llengües se situen en una posició inicial de desavantatge dins la UE, atès que és obligat justificar-ne en cada cas la compatibilitat amb els esmentats objectius econòmics, en un context polític controlat pels governs estatals, que tracten de garantir certes prerrogatives per a les llengües estatals, com és el cas del Regne d'Espanya amb la llengua espanyola.

INDICADORS: * [Sentència TJUE de 5 de març de 2009](#) * [Directiva de Serveis de la UE](#) * P. Krauss, "Entre la protecció de les minories i la sobirania lingüística", [Revista de Llengua i Dret](#), 69, p. 6-17.

- b) La mobilitat de persones, com un dels objectius propis i específics de la Unió Europea, planteja nous reptes a les polítiques lingüístiques estatals i subestatals –no tant en termes de cohesió, davant de residents temporals-, l'estudi i resposta davant dels quals es troba encara en un estat incipient.

INDICADORS: * The [MIME VADEMECUM](#), Mobility and Inclusion in Multilingual Europe

- c) Les esmentades mancances o limitacions són encara més intenses pel que fa a la llengua catalana i l'aranès, atesa l'absència d'un reconeixement jurídic d'aquestes llengües per l'ordenament europeu. No es reconeixen drets lingüístics als seus parlants en les relacions amb les institucions i òrgans de la UE i s'afecta negativament l'oficialitat interna tant del català com de l'aranès, que tendeix a ser buidada per les normatives de la UE que preveuen o exigeixen l'ús obligatori de les llengües oficials o del tractat (en la documentació, l'etiquetatge o l'establiment de requisits lingüístics), en perjudici del català o l'aranès.

INDICADORS: * Web de la Representació de la Comissió a Barcelona (lloc: "Tengo derecho a dirigirme en catalán ante las instituciones europeas?", secció "el catalán en la UE", resultat: Not found, https://ec.europa.eu/spain/barcelona/la-ue-a-catalunya-i-les-illes-balears/el-catala-a-la-ue/index_ca.htm darrer accés 20/10/2018) * [Revista de Llengua i Dret](#), [Crònica de legislació de la Unió Europea](#), semestral) * DGPL, [Cinquè informe periòdic sobre l'aplicació de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries del Consell d'Europa a Catalunya](#), juny 2017; *Plataforma per la llengua (2018), [Novetats legislatives en matèria lingüística aprovades l'any 2017](#)

- d) Aplicació parcial i incompliment molt majoritari del contingut dels acords signats entre 2005-2009 pel Regne d'Espanya amb diversos òrgans i institucions de la UE sobre usos de les llengües oficials en les comunitats autònomes. Només ús per polítics catalanoparlants en òrgans UE; no s'ha publicat la traducció de normes adoptades en codecisió al català; les comunicacions dels particulars no són operatives.

INDICADORS: [Informe del Centre d'Estudis Sobiranistes](#)

3.2.2. Estat espanyol

- a) La situació general dels drets lingüístics és condicionada per la jurisprudència constitucional recent, des de la STC 31/2010, de 28 de juny, que reinterpreta el marc constitucional i estatutari en matèria lingüística en un sentit restrictiu pel que fa a l'estatus jurídic de les llengües catalana i occitana i, de retruc, per al desplaçament de la

identitat que aquestes vehiculen. Imposició per via jurisprudencial de límits nous a les polítiques de normalització lingüística, a partir de l'anul·lació de l'estatus 'preferent' del català i l'occità/aranès (STC 11/2018, de 8 de febrer), que afecta sectors clau com: la immigració, l'educació, el consum, la comunicació audiovisual i el cinema (sentències del TC citades supra apartat 1.b de la fitxa).

INDICADOR: * *Revista de Llengua i Dret*, [Crònica de jurisprudència del Tribunal Constitucional](#), [Crònica de jurisprudència del Tribunal Suprem](#), semestrals; * E.Pons, "Els efectes de la STC 31/2010, de 28 d'octubre, sobre el règim lingüístic de l'Estatut d'autonomia de Catalunya", [Revista d'Estudis Autònoms i Federals 12](#), 2011;

- b) En el pla polític, resulta necessari constatar la manca de polítiques actives de les institucions generals de l'Estat per tal de recolzar el plurilingüisme i afavorir la comprensió i convivència entre els diversos grups lingüístics.

INDICADORS: * Council of Europe (2005), *Report of the Committee of Experts on the Application of the Charter in Spain*, 1st monitoring cycle <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dba66> * Instituto Cervantes * Nul·la durant molts temps i després activitat molt reduïda del Consejo de las Lenguas Oficiales en la Administración General del Estado i la Oficina para las Lenguas Oficiales, creats pel [Reial Decret 905/2007, de 6 de juliol](#) * Sistema estatal de mitjans de comunicació audiovisual que impedeix la recepció d'emissions en altres llengües oficials fora del territori on tenen aquest estatus.

- c) Normativa estatal no adaptada a les previsions lingüístiques de l'Estatut d'autonomia pel que fa als drets lingüístics en sectors de competència estatal, i que imposen l'ús de la llengua castellana en els sectors materials regulats :

INDICADORS: DGPL, [Cinquè informe periòdic sobre l'aplicació de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries del Consell d'Europa a Catalunya](#), juny 2017.

- d) Incompliment reiterat (des de la seva ratificació l'any 2001) i substancial dels compromisos assumits en el marc de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, pel que fa a les garanties d'ús de la llengua catalana en administracions de dependència estatal (inclosa l'Administració tributària i la policia) i l'Administració de justícia a Catalunya (Articles 33 i 34 EAC).

INDICADORS: * Council of Europe (2005), *Report of the Committee of Experts on the Application of the Charter in Spain*, 1st monitoring cycle <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dba66> * Council of Europe (2008), *Report of the Committee of Experts on the Application of the Charter in Spain*, 2nd monitoring cycle <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dba68> * Council of Europe (2012), *Report of the Committee of Experts on the Application of the Charter in Spain*, 3th monitoring cycle <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806dba6b> * Council of Europe (2016), *Report of the Committee of Experts on the Application of the Charter in Spain*, 4th monitoring cycle, <https://rm.coe.int/16806f0658> * [Foro de debate sobre a Carta Europea para as Linguas Rexionais ou Minoritarias](#). * Administració de Justícia de Catalunya, [Dades d'ús del](#)

[català en les sentències l'any 2017](#) * Plataforma per la Llengua, “En español o nada” [40 casos greus de discriminació lingüística a les administracions públiques](#) * Plataforma per la llengua (2014), [El tractament de la llengua catalana en els webs de les empreses públiques i les institucions del govern espanyol](#); Plataforma per la llengua (2018) [Informe de queixes lingüístiques 2017](#)

- e) Nous obstacles i dificultats per a l'exercici i garanties dels drets lingüístics, en relació amb la llengua catalana i aranesa, per la creació i ús de plataformes digitals i altres eines de l'Administració electrònica de competència estatal, que són utilitzades per a centralitzar i uniformitzar –més enllà de la distribució competencial- els sectors on aquestes operen, i que contribueix al creixement relatiu de queixes lingüístiques envers les administracions públiques.

INDICADORS: G. Martín, “Tribunal Constitucional i crisi de l'Estat de les autonomies: la doctrina constitucional durant l'any 2017”, [Revista d'Estudis Autònomic i Federals 27](#), 2018; Plataforma per la llengua (2018) [Informe de queixes lingüístiques 2017](#)

3.2.3. Catalunya

- a) La situació general, pel que fa a la vigència i l'aplicació dels drets lingüístics, no es pot desvincular de la situació política general, passada i actual, de Catalunya. El règim autònic i la distribució competencial en la matèria lingüística –interpretada pel Tribunal Constitucional en un sentit progressivament restrictiu per a l'autonomia lingüística, malgrat la incorporació d'una competència exclusiva sobre la llengua pròpia en l'article 143 EAC de 2006 (STC 31/2010 i les SSTC citades anteriorment sobre les lleis catalanes) configuren uns límits competencials i substantius cada cop més estrictes que contreen l'espai per al desplegament autònic de les polítiques lingüístiques de suport a la llengua catalana i la llengua aranesa. Es pot parlar, fins i tot, d'una situació de subordinació política que ha anat configurant una situació precària de la llengua catalana, en què fins i tot els avenços que hi ha hagut en certs àmbits en les darreres dècades no és clar que estiguin consolidats, atès que les institucions generals de l'Estat –inclòs el TC- elaboren sempre arguments nous per oposar-se als intents de 'blindatge' o d'avanç en la garantia dels drets lingüístics relatius a la llengua catalana; l'anterior combinat amb els efectes negatius de les polítiques liberalitzadores europees sobre les llengües mancades d'un estatus en el pla europeu. En aquest context, es troba a faltar també elaborar un discurs polític més clar o articulat sobre la posició del castellà a Catalunya.

INDICADORS: citats en el punt a) anterior.

- b) En combinació amb els elements jurídicopolítics esmentats, cal destacar la importància de les successives onades migratòries –recents o no tan recents- que conformen la població de Catalunya, en relació amb les mancances competencials existents també en aquest terreny: manca de mecanismes de control i distribució de la immigració a nivell autònic (contrast amb el cas del Quebec); no exigibilitat del coneixement de la llengua pròpia en la naturalització (contrast amb Luxemburg), entre d'altres.

INDICADORS: [Informe de Política Lingüística 2016](#); [Llei 19/2015, de 13 de juliol, de mesures de reforma administrativa en l'àmbit de l'Administració de Justícia i del Registre](#)

[Civil](#) (Disposició final 7a); [Real Decreto 1004/2015, de 6 de noviembre por el que se aprueba el Reglamento por el que se regula el procedimiento para la adquisición de la nacionalidad española por residencia](#) ; [Proves d'espanyol administrades per Instituto Cervantes](#)

- c) Més enllà dels estrictes elements jurícolingüístics, cal considerar les mancances a l'hora de fer front a l'impacte sobre els drets lingüístics de fenòmens generals com ara la internacionalització cultural (internet i digitalització dels continguts culturals), acadèmica (usos lingüístics universitaris i en la recerca) i econòmica (globalització), que afecten amb especial intensitat el català i l'aranès, i en menor mesura respecte del castellà, degut a factors polítics (estatalitat del castellà, defensat per l'Estat espanyol en el context internacional) i demolingüístics (dimensió de les comunitats de parlants respectives).

INDICADORS: Mercat únic digital i llengües minoritàries; Universitats i recerca: https://www.iec.cat/activitats/butlleti/detall.asp?id_noticies=1413&numero=197

- d) En els àmbits sectorials subjectes a la competència autonòmica, dificultats en certes casos perquè es respectin el dret d'atenció passiu (dret a ser comprès) i actiu (dret a rebre resposta en la llengua triada) en català i aranès en l'àmbit de les administracions catalanes, i en especial en l'atenció oral i en el sector sanitari

INDICADORS: [Informe de política lingüística 2016](#); ; Plataforma per la llengua (2018) [Informe de queixes lingüístiques 2017](#)

- e) En l'àmbit de l'ensenyament no universitari, pressió de sectors polítics i socials minoritaris a Catalunya –amb un suport majoritari dels partits polítics i l'opinió pública estatals- en contra de les bases lingüístiques del model educatiu català, que pivota sobre el català com a llengua vehicular, sense excloure l'ús d'altres llengües. Intents constants, intensificats a partir de la STC 31/2010, de conflictivització jurídicopolítica del model, mitjançant normatives contradictòries impulsades pels òrgans de l'Estat i les impugnacions en seu constitucional i de la jurisdicció ordinària de normatives i resolucions dels òrgans de la Generalitat.

INDICADORS: * *Revista de Llengua i Dret*, [Crònica de jurisprudència del Tribunal Constitucional](#), [Crònica de jurisprudència del Tribunal Suprem](#), trimestrals; [Convivència Cívica Catalana](#), [Informes Llengua](#);

- f) Mancances en l'ús de la llengua catalana en l'àmbit socioeconòmic, inclosa la telefonia, les aerolínies, les webs de viatges, el sector bancari i els centres comercials, entre d'altres, amb un creixement recent de les empreses de serveis i les activitats basades en internet (atenció oral o escrita, llengua de la publicitat, llengua dels webs, discriminacions explícites i hostilitats, etc.)

INDICADORS: Informe de Política Lingüística 2014; Informe de Política Lingüística 2015; Informe de Política Lingüística 2016; Plataforma per la llengua (2014) [Informe de queixes lingüístiques rebudes a la Plataforma per la Llengua 2014](#); Plataforma per la llengua (2018) [Informe de queixes lingüístiques 2017](#)

4. Mesures proposades per tal d'assolir l'efectivitat del dret

- En el context descrit abans, i com a elements que condicionen l'efectivitat de les distintes mesures que puguin proposar-se en relació amb la llengua catalana i aranesa – sobre les quals recau principalment la competència de la Generalitat (art. 143 EAC)- no és possible obviar dos elements interrelacionats: en primer lloc, l'absència d'empara estatal, en el marc d'una política lingüística de l'Estat espanyol enfocada a la protecció internacional i la garantia de la superioritat d'estatus de la llengua castellana en el conjunt del territori estatal; i, en segon lloc, els dèficits de legitimació de la cultura catalana, en tant que referida a una identitat nacional qüestionada i no reconeguda en el referit context estatal i europeu. Formalment, en canvi, la identitat nacional aranesa (art. 11 EAC) va ser reconeguda pel Parlament de Catalunya en la proposició de reforma de l'Estatut d'autonomia, malgrat ser eliminada en la redacció final del text aprovada per les Corts Generals.

INDICADORS: Plataforma per la Llengua (2018) [Plataforma per la llengua \(2018\), Novetats legislatives en matèria lingüística aprovades l'any 2017](#); Pons, E., Pla, A.

- Conseqüentment, l'assoliment de cotes més altes de sobirania lingüística es planteja com una mesura necessària per al desplegament i protecció dels drets lingüístics i el desenvolupament de polítiques adreçades a conèixer, viure, preservar i desenvolupar la seva identitat cultural, incloent-hi la seva identitat lingüística, en un marc de convivència i diàleg intercultural. Les fórmules juridicopolítiques són diverses, però no sembla possible assolir-se sense l'obertura d'un nou moment constituent: Estat independent; reformes de tipus confederal o federal asimètrica (sobirania cultural i lingüística); fórmules de col·laboració més estreta entre els territoris de parla catalana; garantia d'un estatus dins la Unió Europea, etc.

INDICADORS: Plataforma per la Llengua (2015) [El català en els models de reforma constitucional de les principals forces polítiques espanyoles](#); [Minority SafePack: one million signatures for diversity in Europe](#)

- Aprofitament i millora de les eines existents davant la internacionalització de la cultura i el coneixement.
- Aprofitament i millora de les eines existents davant la internacionalització de l'economia i la mobilitat dels treballadors i les persones, especialment en el context de la Unió Europea.
- Aprofitament i millora de les eines existents davant la internacionalització acadèmica i de la recerca.
- Adaptació de la legislació estatal als compromisos assumits pel Regne d'Espanya en el marc de la Carta CELRM.
- Aprofitament de les dinàmiques europees en l'àmbit de l'audiovisual en favor de la llengua catalana i l'aranès (Directiva 2010/13/EU de serveis de comunicació audiovisual).
- Millora de la integració de la política lingüística en les diferents polítiques públiques; transversalitat i coordinació interdepartamental en l'àmbit de la Generalitat.

- Treballar per la consolidació i millora del coneixement i les capacitats d'ús lingüístic dels estudiants a Catalunya, en especial a través de la garantia de la capacitació lingüística en les llengües oficials (i en terceres llengües) del conjunt del professorat i, en particular, del que imparteix matèries lingüístiques.
- Aplicació de les previsions estatutàries sobre l'exigència d'un coneixement adequat i suficient del català per part del personal de l'Administració de l'Estat i l'Administració de justícia a Catalunya, inclosos jutges i magistrats, mitjançant els canvis normatius pertinents en la legislació estatal i mesures pràctiques.
- Continuar i intensificar les polítiques lingüístiques adreçades a la immigrants per estendre el coneixement de les llengües oficials, amb enfocament intercultural i de promoció de la cohesió social, per tal de valorar l'aportació de les seves llengües, garantir-ne la participació i creant espais de convivència.

Exemples en l'actualitat: [Interculturalitat i joves](#); [Consell escolar de Catalunya](#); [Taules als barris](#); [Sanitat pública](#)

5. Recomanacions per tal de fer un seguiment sobre l'acompliment de les mesures proposades

- Cicles de supervisió pel Comitè d'Experts del [Consell d'Europa](#) sobre l'aplicació a Espanya de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, i recomanacions subsegüents del Comitè de Ministres:
 - Accés i consulta dels informes: <http://www.coe.int>
 - Participació en *on-the-spot visit* a Catalunya
 - Seguiment dels informes paral·lels elaborats per la [Direcció General de Política Lingüística](#) sobre la CELRM
 - Vies de comunicació directa amb el Comitè d'Experts (mai el membre nomenat per l'Estat espanyol al Comitè d'Expert ha recaigut sobre persona dels territoris de parla catalana)
- [Revista de Llengua i Dret](#), seguiment semestral de l'evolució legal i jurisprudencial:
 - Legislació europea
 - Legislació estatal
 - Legislació d'altres territoris de parla catalana : Illes Balears, Comunitat Valenciana, Andorra i Aragó.
 - Jurisprudència del Tribunal Constitucional i del Tribunal Suprem
 - Activitat del Parlament de Catalunya en l'àmbit lingüístic
- Existeixen instruments orientadors de les polítiques lingüístiques, d'abast europeu, que poden ser útils per a extreure'n directrius, tot i que en certs casos semblen més aplicables a llengües minoritàries mancades d'estatus oficial (més útils potser per a

l'aranès, atesa la singularitat de la posició del català) o bé a les llengües estatals (de nou, singularitat de la llengua catalana):

- *Euskaren Gizarte Erakunde*, KONTSEILUA (2017), [Protocol to Ensure Language Rights, Guidebook](#) (Protocol de Donostia, existeix versió en català).
 - NPLD (2017), [Hoja de Ruta para la Diversidad Lingüística en Europa](#). Un nuevo enfoque para las lenguas para la Estrategia Europa 2020.
 - MIME Project (2018) Vademecum (descarregable en línea)
- Seguiment de l'evolució de queixes dels ciutadans (*)
 - [Oficines de garantías lingüísticas](#), Departament de Cultura i territorials (Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona i Terres de l'Ebre)
 - Plataforma per la llengua (2017), [En el 2016 crida-ho als 4 vents. Memòria anual. Resum d'activitats realitzades](#)
 - Plataforma per la llengua (2018), [INFORMECAT 2018. 50 dades sobre la llengua catalana](#)
 - Plataforma per la llengua (2014) [Informe de queixes lingüísticas rebudes a la Plataforma per la Llengua 2014](#)
 - Plataforma per la llengua (2018) [Informe de queixes lingüísticas 2017](#)
 - DGPL, [Informe de política lingüística 2016](#)

(*) No s'han introduït les fonts que ja consten en la institució del Síndic de Greuges, que sol·licita l'informe.

- Per últim, es detecta un problema d'articulació de la transversalitat en l'anàlisi i la proposta de solucions en aquest àmbit, que es tradueix en certa duplicació d'esforços i superposició d'iniciatives amb objectius similars en aquest àmbit, amb el risc que els resultats no siguin coherents. En aquest sentit, es proposa fer reunions amb la participació dels responsables les Administracions públiques que operen a Catalunya, responsables d'organismes públics i privats relacionats amb la política lingüística, experts acadèmics (dret lingüístic, sociolingüística, ciència política) per tal de contrastar necessitat, prioritats i possibilitats concretes d'implementació de les mesures proposades.